

Genista sylvestris, *Cytisus prostratus*, *purpurens*, *Vicia grandiflora*, *Spiraea ulmifolia*, *Alchemilla arvensis*, *Callitriche stagnalis*, *Silene trilobum*, *Myrrhis odorata*, *Sedum roseum*, *Galium Cruciatum*, *vernum*, *Senecio lanatus*, *Cirsium carniolicum*, *Erysithales spinosissimum*, *oleraceum*, *lanceolatum*, *eriphorum*, *palustre*, *arvense*, *Centaurea Karschtiana*, *Campanula caespitosa*, *Gentiana pannonica*, *Pedicularis acanthis*, *Carpinus duinensis*, *Ostrya carpinifolia*, *Salix glabra*, *Pinus Mughus*, *Asphodelus liburnicus*, *Carex glauca*, *maxima*, *alba*, *pilosa*, *ferruginea*, *Agrostis alpina*, *Poa dura* itd.

Scopolijeva „Flora“ je klasično delo iz Linnéjeve dóbe, katero so floristi tedaj in tudi še dandanes prebirali in rabili. Da-si je užé nad sto let minilo, kar je izišla, vendar je še jedino zanesljivo delo, ki nas seznani s kranjsko vegetacijo in njenimi razmerami. S tem pa ni rečeno, da ustreza tudi današnjemu stanju znanosti. Pretečeno stoletje je zeló vplivalo na razvoj botanike. Zato bi bilo nujno potrebno, da bi se kranjska cvetana vnóvič predelala. Sevó bi se morala nekatera plemena n. pr. *Hieracium*, *Mentha*, *Rosa*, *Rubus* itd. popolnoma predelati.

Istega leta kakor druga izdaja „Flóre“ izišlo je tudi délo „Dissertationes ad historiam naturalem pertinentes“, ki sodrúže za botanično vedo jako zanimivo in vážno razpravo „Plantae subterraneae“. Scopoli je tú, sploh prvi, opozoril na podzemskie rastline, nahajajoče se v rudniku Idrijskem in v raznih rudnikih ogerskih, kakor: Ščavnica, Špani dolina in Kraljevec. Tú je opisal 75 rastlinskih tvorov. Podobe so sicer nekoliko surove, vendar po prirodi posnete, takó da se dotične oblike lahko najdejo in spoznajo. Scopoli je imenoval le rudniška okna in rovi, ne pa rudokopov. Iz Antonijevega rova in Terezinega rudniškega okna je opisanih 15 tvorov, vse drugo je iz Ogerske.

Dvajset let kasneje lotil se je istega dela Aleksander pl. Humboldt ter je posledke svojih studij objavil v sloveči knjigi „Flora Fribergensis“. Leta 1811. izdal je pa v Norimbergu Hoffmann svoje krasno delo „Vegetabilia in Hercynide Subterraneis collecta“, ki ima 34 vélikih strani (Imperial-Folio) in 18 barvanih bakrenih tabel.

(Dalje prih.)

Učiteljske prošnje

v deželnem zboru kranjskem, v VI. seji v 27. dan septembra 1888. l.

Poročevalec dr. J. Vošnjak.

„Slavni zbor! — Že več let sem se oglašajo vsako leto učitelji s prošnjo do slav. dež. zbora, da bi jim plače povikšali. Znano je, da so učiteljske plače urejene z zakonom z leta 1879., ki se je pozneje pa izpremenil. Ta zakon ustanavlja 4 vrste učiteljskih plač po 400, 450, 500 in 600 gld. Učitelji se ves čas pritožujejo, da so plače prenizke in da ne morejo ž njimi shajati, in tako so tudi letos predložili svoje prošnje, in sicer učitelji Kranjskega, Postojinskega, Litijskega okraja enake prošnje, v katerih poudarjajo vážnost učiteljskega stanu za vsak národ, katero vážnost gotovo tudi mi priznavamo ter smo jo priznali s tem, da smo l. 1873. že urejevali šolstvo na Kranjskem.

Učitelji v prošnjah poudarjajo, da so slabše plačani kot v drugih deželah, zlasti kažejo na Koroško, kjer so učiteljem bile plače zadnje leto povikšane, zato prosijo, naj bi deželni zbor v spomin 40letnega vladanja našega presvetlega cesarja si s tem postavil na šolskem polji najlepši spominek ter s tem pomagal učiteljem, ki si bodo prizadevali vzgojevati versko-nravne značaje, skrbne gospodinje, pridne gospodarje in udane podložnike.

Prošnja „Pedagogijskega društva“ (v Krškem) sega nekoliko dalje, namreč prosi, da bi se učiteljem razun povikšanja plač na 700, 600, 540 in 480 gld. tudi petletnice dovolile odmerjene z 10% dotične plače. Učitelji Litijskega okraja dodavajo še, da Kranjska najmanje izdava za šolstvo, torej bi jim lahko povikšali plače. Isto naglašja „Pedagogijsko društvo“ in za njim vsi učitelji Krškega okraja.

Učiteljstvo Kameniškega okraja sicer naglašja, da deželne gmotne razmere niso dobre, ker je pa dežela veliko pridobila s konvertovanjem zemljiško odveznega dolga, bi se jim sedaj lahko plače povikšale.

V vsem se torej v prošnjah poudarja, da so plače prenizke, ter da bi se lahko zvikšale. Tudi jaz za svojo osebo in drugi gg. poslanci smo mnenja, da se bode moralo kaj storiti; usojam si pa napraviti dvoje opazek.

Učitelji naglašajo, da so plače po drugih deželah višje nego na Kranjskem. To ni tako. Na Kranjskem so bile plače urejene l. 1879. kakor v drugih deželah. Na Češkem nahajamo ravno tako najnižje učiteljske službe s plačo 400 gld., ravno tako v Galiciji in na Goriškem. Na Moravskem je najnižja plača 500, najvišja pa 600 gld. Nižje Avstrijsko, Gorenje Avstrijsko in Štajersko pa delajo razloček med vsemi drugimi deželami; to so pa tudi premožne dežele, zaradi tega plačujejo po 700, 600, 500 gld. Šlezija, ki je gotovo bogatejša od Kranjske, daje le po 600, 500, 400 in 300 gld., torej še eno stopinjo nižje, kakor pri nas. Učiteljstvo je torej na Kranjskem primeroma tako plačano, kot po drugih avstrijskih deželah.

Gospodje učitelji se sklicujejo na Koroško, kjer so se lanskega leta povikšale plače tako, da imajo plačilne razrede po 700, 600, 540 in 480 gld., pri nas pa je najvišji razred 600 gld. in 700 gld. le v Ljubljani.

To je lep povišek, a prošnja „Pedagogijskega društva“ zamolči, da ni najnižja služba na Koroškem plačana s 480 gld.; podučitelji in podučiteljice imajo tam le 80% prave plače, tako da dobiva 130 učiteljev le po 360 gld. letne plače. V višjih stopinjah so torej tam učiteljske plače boljše nego pri nas, a oni imajo najnižjo stopinjo, katere pri nas ni, ker dobivajo podučitelji 80% prave učiteljske plače in ne vse kot pri nas. 30% vseh učiteljskih mest na Koroškem je torej z manj kot 400 gld. plačanih in 30 učiteljic med temi z le 300 gld. na leto. Jaz torej v tem ne bi sledil Koroškemu; vendar bi opozarjal na to, da učiteljske službe pri nas niso najslabše. Poudarjati moram tudi, da od leta 1873. sem niso ostale učiteljske službe, kot so bile takrat urejene. Z zakona z dné 9. marca 1879. l. so bile ustanovljene plače s 600, 500, 450 in 400 gld. na leto in tačas smo imeli podučitelje in podučiteljice, ki so dobivali le 70% minimalne plače. Bile so torej službe iste vrste, kot jih imajo sedaj na Koroškem. Leta 1875. je deželni zbor sklenil, da gre učiteljicam ista plača, kakor učiteljem, torej smo najnižjo kategorijo odpravili. Leta 1879., z zakonom z dné 9. marca 1879. l. so ponehali podučitelji, tako smo naenkrat 70—80 učiteljem plače zvikšali, vsakemu za 80 gld. S tem pa se deželni zbor še ni zadovoljil. 9. oktobra 1883. l. smo še sklenili, dati vsem učiteljem na eno-razrednicah opravilno doklado 30 gld. na leto, kar znaša v proračunu 6000 gld.

Deželni zbor je torej vedno skrbel za povikšanje učiteljskih plač in storil, kolikor se je moglo storiti. Kako je to vplivalo na deželne finance, kažejo nekatere številke, katere posnemam iz računov prejšnjih let. Leta 1875. je dežela doplačala normalno-šolskemu zakladu 27.621 gld., l. 1876., ko je bila prva organizacija, je imela dežela plačati 115.258 gld. Ta vsota je vedno rastla in znaša l. 1880. 178.575 gld. in proračun za l. 1889. kaže vsoto 261.888 gld. kot potrošek za šolstvo; torej smo poskočili v teku 10 let za več ko 120%, in ako priračunamo temu znesku še prinos k pokojninskemu zakladu z 11.262 gld. plačuje torej dežela v to svrhu 273.150 gld., ali 19% deželne priklade na vse davke gre

na učiteljske plače! Deželi kranjski se torej ne more očitati, da ne stori za učiteljstvo toliko, kot bi morala storiti.

Vzlic vsem tem številkam pa jaz sam priznavam, da bode treba enkrat — in mislim v najkrajšem času — kaj storiti za učiteljstvo, kajti potrebe naraščajo za vsako rodbino, posebno pri omikanih, leto za letom. Še celó na kmetih čutimo, da tako zvane kulturne potrebe naraščajo, kaj hočemo reči o možu, ki ne more živeti prosto kot v kmetijski hiši, temveč se more bolje oblačiti, pa tudi za boljšo vzgojo svojih otrok skrbeti, kolikor mogoče. Največji troški itak ne zadevajo izdatkov za hrano, ki je sedaj ceneja, ali vsaj ni dražja, nego je bila pred 10 leti, kajti znano je, da so vsi pridelki, katere imajo kmetje na prodaj, ceneji od nekdaj. Iz razloga, ko bi šlo le za kruh in hrano, ne bi bilo treba povikšati plač, pa druge potrebe naraščajo in ravno na to se more ozirati pri vsakem stanu, osobito pri omikanem, h kateremu spada tudi učiteljstvo. Z ozirom na to, da s 4—500 gld. na leto ne more učiteljska rodbina shajati, mislim, da bode moral deželni zbor kaj storiti. Da bi pa užé v tej sesiji kaj sklenili, tega si finančni odsek ne upa nasvétovati. Treba bode natančnih studij, dogovora z deželnim šolskim svétom. Razun tega se vriva še drug pomislek, namreč zavoljo doneska, katerega smo dosedaj imeli iz naklade na žganje. Jako se je bati, da ta donesek več ne bode tako obilen, kot je bil do sedaj; torej bomo zopet primorani, ako ne bomo mogli deficita pokriti iz te naklade, povikšati deželne naklade. Treba pa je pomisliti, da teh ne moremo tako zvikšati, kot bi bilo treba v dosego boljših učiteljskih plač. Finančni odsek ne misli, da bi se „pure et simple“ odklonile prošnje za zmiraj, pa sklenil je, naj se izročé deželnemu odboru in vsled tega v imenu odsekovem nasvétujem: Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnje učiteljev in „Pedagogiškega društva“ se izročé deželnemu odboru z naročilom, da v prihodnji sesiji priporoča oziroma nasvétuje tako uredbo učiteljskih plač, katero prenašajo deželne finance.

(Konec prin.)

D o p i s i.

Iz Litijskega okraja. Kakor je bilo užé naznanjeno, imelo je učiteljstvo našega okraja v 2. dan oktobra t. l. običajno letno konferencijo. Došlo je vse učiteljstvo (34), kar je c. kr. okrajni nadzornik g. baron Taufferer v nagovoru z veseljem konstatiral, češ, da se mu je to v teku 12. let le letos prigodilo. Namestnikom je imenoval g. Plhaka, a zapisnikarjem sta bila voljena g. Škrbinec in gspđ. Dolinar-jeva.

Ker je g. nadzornik večino napak popravil pri dotičnih šolah, je to točko skrcil. Sè splošnim uspehom je bil zeló zadovoljen, a pri posamnih predmetih hudo grajal. Posebno dolgo se je mudil pri slovenščini, kajti po njegovi izjavi se ta predmet vse premalo goji, zlasti uči se premalo slovnice. Grajal je pa samo jednorazrednice. Pritrditi bi mu moral, da je temu res tako, a le čudno se mi dozdeva, da so le jednorazrednice v tem prizadete, kajti, ako smem po sluhu soditi, bilo bi i pri kaki večrazrednici več želeti. V računstvu naj se krog 1—100 temeljiteje razpravlja, ker se učitelji višjih oddelkov pritožujejo, da morajo, ako hočejo kaj doseči, vedno znova začénjati. Vsaj je to menda v vsakem slučaju neizogibno potrebno. — V zgodovini in zemljepisji naj se goji patrijotizem. O telovadbi in petji ni nič opazil.

Tem opazkam sledil je izvrstni slavnostni govor g. Črnologarja, kakoršnega naj bi govoril učitelj svojim učencem o priliki praznovanja 40letnega vladanja našega presvetlega cesarja. Iz vsega govora se je pa spoznalo, da je g. poročevalec zgodovinar.

Kakor je minula ta točka brez razprave, toliko živahneje je bila pa pri naslednji točki. G. Zajec je govoril o šolskih zamudah: Kako naj bi se jednakomerno ravnalo; stori li krajni šolski svét svojo dolžnost in kako vplivajo župnije brez šol na šolski obisk šolskih občin? G. poročevalec razpravljaj je vse to strogo po postavah in silil na to, da se vse po črkah izpolnjuje. Akoravno se mu ne more v tej zadevi nič oporekati, vendar sta gg. Adlešič in Toman dokazovala, da se i z dobroto nekaj doseže in podpirala to sè svojimi izkušnjami. Sploh pa mislim o tem še posebej